Na Ravan HASANOV,
Mkurugenzi Mkuu, Kituo cha Kimataifa
cha Baku cha Uanuwai wa Tamaduni

MAPATANO YA DINI NA TAMADUNI MBALIMBALI: Mfano wa Azerbaijan

Church of the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary, Catholic Church, Baku

Azerbaijan ni nchi ambako ustaarabu wa kale ulikutanika - makutano ya Mashariki na Magharibi, ambako dini, tamaduni na watu mbalimbali wameishi pamoja kwa amani kwa miaka mingi. Nchi hii ni ya kipekee katika eneo, si tu kwa sababu ya utajiri wake wa rasilimali zake za asili na eneo lake mwafaka, lakini pia kwa sababu ya urithi wake mkuu wa maadili na utamaduni. Azerbaijan iko kwenye moja ya makutano makuu ya Great Silk Road. Kihistoria, imehudumu kama lango kati ya bara Asia na Ulaya, linalowezesha fursa nyingi za utangamano kati ya mataifa, wafanyabiashara, wasafiri na wasomi mbalimbali. Utangamano huu hauhusu tu nyanja ya kiuchumi, lakini pia umechangia pakubwa katika uimarishaji wa mashauriano ya kitamaduni na kidini.

Sifa ya tamaduni nyingi za Azerbaijani imekuzwa pakubwa na michakato ya kihistoria. Katika historia, nchi hii ilikuwa sehemu ya majimbo na falme, na watu wa misingi tofauti ya kikabila na kidini waliishi pamoja, walitangamana na kukuza maadili ya pamoja. Watu wa Azerbaijani wakati wote hubainishwa kutokana na ustahimilivu wao wa kidini na nia ya kuishi pamoja. Katika nchi hii, mahekalu ya Wazoroastri, makanisa ya Wakristo, masinagogi ya Wayahudi na misikiti ya Waislamu yamekaribiana, hali inayoimarisha heshima na mapatano ya kidini. Katika historia, wafuasi wa imani tofauti wameadhimisha sikukuu na sherehe za kila mmoja kwa heshima na maadili ya pamoja ya jumla.

Leo hii, Jamhuri ya Azerbaijan inazingatia uanuwai wake wa miaka mingi wa kidini na kitamaduni katika urithi wa kihistoria na kama mojawapo mielekeo ya msingi ya sera yake ya kitaifa. Desturi hii ya ustahimilivu, iliyoanzishwa zama za kale, imehifadhiwa na kukuzwa kwa utaratibu katika miaka ya uhuru. Mwanzilishi wa Azerbaijan ya sasa, Kiongozi wa Kitaifa, Heydar Aliyev, alianzisha misingi ya kidhana ya sera hii ya kitaifa kwa kubadilisha umoja wa kitaifa, ustahimilivu na tamaduni nyingi kuwa kanuni za msingi za taifa la Azerbaijan. Wakati wa uongozi wake, haki za jamii zote za kikabila na kidini zilidumishwa kabisa, na mfumo wa kisheria uliwekwa ili kuhakikisha uhuru na usawa.

Sera hii imeendelezwa kwa ufanisi na kuimarishwa na Rais Ilham Aliyev. Chini ya uongozi wake, uanuwai wa tamaduni umetambuliwa na kujumuishwa katika dhana ya kitaifa kama kipaumbele cha sera ya kitaifa. Rais Ilham Aliyev, katika hotuba yake ya ufunguzi rasmi wa Kongamano la 4 la Kimataifa la Msaada wa Kibinadamu (International Humanitarian Forum) la Baku lililofanyika tarehe 2 Oktoba 2014, alisema: *"Uanuwai wa tamaduni ni mtindo wa maisha katika Azerbaijan. Ni kweli kwamba neno lenyewe ni jipya kiasi, lakini jamii za tamaduni anuwai zimeishi Azerbaijan kwa karne nyingi. Urafiki na umoja wa watu ni dhihirisho la wazi la hali hii."*

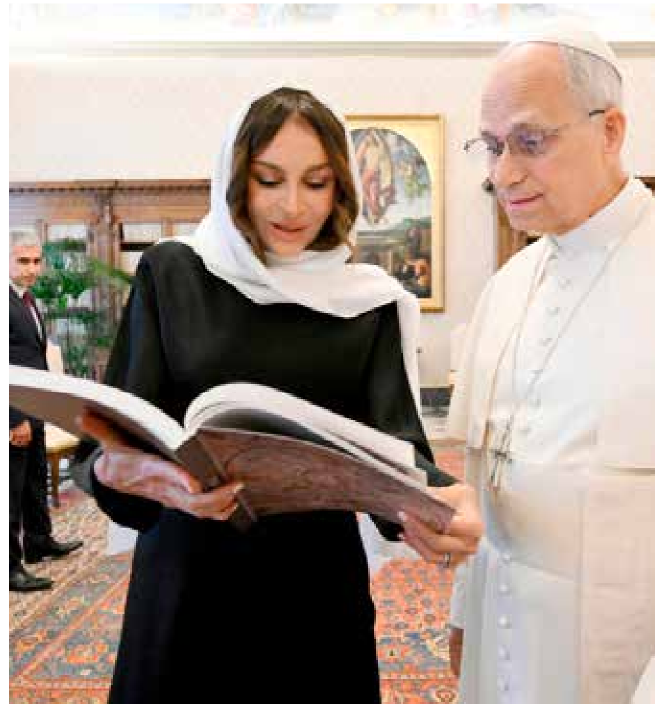

Kutokana na sera hii thabiti, mfano wa Azerbaijani wa uanuwai wa tamaduni umetambuliwa kimataifa. Upekee wake ni kwamba ustahimilivu nchini Azerbaijan haupo tu katika misingi ya taratibu za kisheria au kisiasa; umejikita zaidi katika ufahamu wa umma, maadili ya kitaifa na maisha ya kawaida ya jamii. Ustahimilivu

umekuwa falsafa ya maisha ya Waazerbaijani na sehemu isiyotenganishwa ya utambulisho wao wa kidini na kitamaduni. Kipengele hiki, kilichoanzishwa kupitia mchakato wa kihistoria, utangamano wa kitamaduni na desturi za kidini, kinabaki kuwa moja ya nguzo kuu za maadili katika jamii ya Azerbaijani hadi leo.

Wataalamu wa kimataifa wanaochambua mfano wa Azerbaijani wanaelezea kuwa, ustahimilivu katika msingi huu si dhana rasmi, lakini ni uhalisia wa maisha. Mahusiano ya kweli kati ya jamii za kikabila na kidini, uwezo wa kuaminiana na juhudi thabiti za taifa za kudumisha mazingira haya vimefanya Azerbaijan kuwa mfano wa nchi ya mapatano ya dini mbalimbali - kimaeneo na kimataifa.

Leo hii, Azerbaijan inatambuliwa kimataifa kama kituo cha mashauriano ya tamaduni mbalimbali. Hali ya kuaminiana kati ya jumuiya za kitaifa, kijamii, kidini na kikabila imekuwa moja ya misingi muhimu ya uthabiti wa kijamii, umoja wa kiraia na utambulisho wa kitaifa. Nchini Azerbaijan, tofauti za kikabila na kidini hazisababishi mgawanyiko; badala yake, zinaimarisha utamaduni wa kuheshimiana na kuishi pamoja. Wawakilishi wa jamii mbalimbali za kidini na kikabila hushirikiana kwa hima katika matukio ya kitaifa, miradi ya umma na ya kitamaduni. Hali hii huchangia katika maendeleo ya nchi.

Sifa ya Azerbaijan ya mapatano ya kidini na tamaduni mbalimbali imetambuliwa pia katika kiwango cha kimataifa. Mashirika maarufu ya kimataifa yanathamini zaidi mchango wa Azerbaijan katika mapatano ya dini mbalimbali na udumishaji wa uanuwai wa kitamaduni. Mji mkuu, Baku, umeandaa mikutano mingi ya kimataifa ya viongozi wa kidini na majukwaa kuhusu mashauriano ya tamaduni mbalimbali. Kupitia matukio haya, Azerbaijan inachangia katika kuendeleza amani, ushirikiano na maelewano kimataifa.

Baada ya kuanzishwa na Rais Ilham Aliyev mwaka wa 2008, **"Mchakato wa Baku"** umekuwa jukwaa kuu la kimataifa katika mtazamo huu. Ndani ya utaratibu wa Mchakato wa Baku, *Makongamano ya Kimataifa kuhusu Mashauriano Kati ya Tamaduni Mbalimbali (World Forums on Intercultural Dialogue)* yameleta pamoja viongozi wa kidini, wanasiasa, wasomi na watu mashuhuri duniani na kuimarisha umoja na maelewano ya dini mbalimbali. Pia, matukio kama vile *Mikutano ya Viongozi wa Kidini Duniani (Summits of World Religious Leaders)* na *Kongamano la Kimataifa la Msaada wa Kibinadamu katika Baku (Baku International Humanitarian Forum)* yanaendelea

kuangazia uongozi wa Azerbaijan katika kuhimiza ushirikiano wa tamaduni na dini mbalimbali.

Ikiwa chimbuko la dini na tamaduni kihistoria, Azerbaijan ina mpangilio wa kipekee wa kidini ambapo ustaarabu tofauti huendelezwa. Katika nchi hii inayozingatiwa kuwa chimbuko la dini ya Kikristo katika eneo la Caucasus, utamaduni wa kanisa wa eneo la kale la Caucasian Albania umekuwepo kwa miaka mingi pamoja na maadili ya Kiislamu, Kiyahudi, Kizoroastri na imani nyinginezo. Mahekalu ya Albania yaliyohifadhiwa katika maeneo mbalimbali, pamoja na Fire Temple (Ateshgah) na masinagogi yaliyoko Baku, hudhihirisha kwa uwazi uanuwai wa kitamaduni na kidini katika Azerbaijan.

Taifa la Azerbaijan linaonyesha umuhimu mkubwa katika kulinda urithi huu wa kidini wa miaka mingi si tu kama urithi wa kihistoria lakini pia kama thamani ya kimaadili na kitamaduni. Makanisa ya Othodoksi, Kitoliki, Lutheri na ya Waudi wa Albania, masinagogi ya Wayahudi, misikiti na maeneo ya hija nchini — yaliyoko Baku, Ganja, Gabala, Qakh na maeneo mengine — hutunzwa na taifa. Urekebishaji na ulinzi wa kitaifa wa majengo mbalimbali ya kidini hudhihirisha sera hii. Chini ya uongozi wa Rais Ilham Aliyev, vituo vya kidini vya jamii za Wakatoliki, Waothodoksi, Waprotestanti, Wayahudi, na Waislamu vimerejeshwa, na kuhakikisha mazingira yanayofaa kwa shughuli zake. Sera hii inaonyesha ahadi ya serikali ya kuhakikisha utangamano wa amani na heshima wa dini na tamaduni tofauti.

Leo hii, mji wa Baku unatambuliwa si tu kama kituo cha kiuchumi na kisiasa, lakini pia kama **jukwaa la kimataifa la mashauriano kati ya dini na tamaduni mbalimbali**.

Naibu Rais wa Kwanza wa Azerbaijan, Mkuu wa Heydar Aliyev Foundation, **Mehriban Aliyeva**, ana jukumu muhimu la kutangaza maadili ya Azerbaijani ya uanuwai wa tamaduni kimataifa. Kupitia miradi yake, amechangia pakubwa katika uhifadhi wa urithi wa kidini, uhimizaji wa ustahimilivu na uimarishaji wa maelewano ya kidini, katika ngazi ya kitaifa na kimataifa.

Kazi yake haihusiani tu na miradi ya kibinadamu au ya kijamii — inajumuisha pia kuhimiza maelewano, ustahimilivu na heshima kati ya dini na tamaduni mbalimbali. Chini ya uongozi wake, Heydar Aliyev Foundation imetekeleza miradi mikubwa ya urekebishaji na uhifadhi

Church of the Savior, Lutheran Church, Baku

jan ni miongoni mwa nchi zinazoongoza katika nyanja hii.

Heydar Aliyev Foundation imefadhili miradi mikubwa ya urekebishaji katika Majumba ya Makumbusho ya Vatican, ikijumuisha makaburi ya Kikristo ya chini ya ardhi, sanamu za kuchonga na mapambo yasiyo ya kawaida katika St. Peter's Basilica, na urekebishaji wa Maktaba ya Vatican. Miradi hii inaonyesha heshima ya Azerbaijan ya urithi wa utamaduni wake na wa kimataifa, inayoonyesha kuwa ulinzi wa urithi wa kimataifa unazingatiwa kuwa jukumu la kimaadili na taifa la Azerbaijan.

Katika Azerbaijan, Wakfu huo pia umefanya miradi mbalimbali inayohimiza uanuwai wa kidini na kitamaduni na kuhakikisha usawa wa dini zote. Ujenzi mpya wa kanisa la *Church of the Virgin Mary's Immaculate Conception* — linalotambuliwa na Vatican kama kanisa la pili la Kikatoliki nchini Azerbaijan — unajitokeza kama ishara ya heshima kwa jamii ya Kikatoliki na imani kati ya dini.

Miradi ya Mehriban Aliyeva inalenga vikundi vyote vya kidini na si tu jamii ya Wakristo. Chini ya mwongozo wake, masinagogi yamerekebishwa, kituo cha *Mountain Jews Cultural Center* kimefunguliwa na makanisa ya Othodoksi, mahekalu ya Waudi wa Albania na misikiti mingi imerekebishwa. Juhudi hizi zinaonyesha mtazamo wa haki na heshima wa taifa kwa dini zote.

wa majengo ya kidini si tu nchini Azerbaijan, lakini pia kimataifa.

Wakati wa ziara yake rasmi huko Vatican na mkutano wake na Papa Leo XIV, Papa alisisitiza kuwa ushirikiano kati ya Holy See na Azerbaijan umeimarisha zaidi mapatano ya dini na tamaduni mbalimbali na kuwa Azerbai-

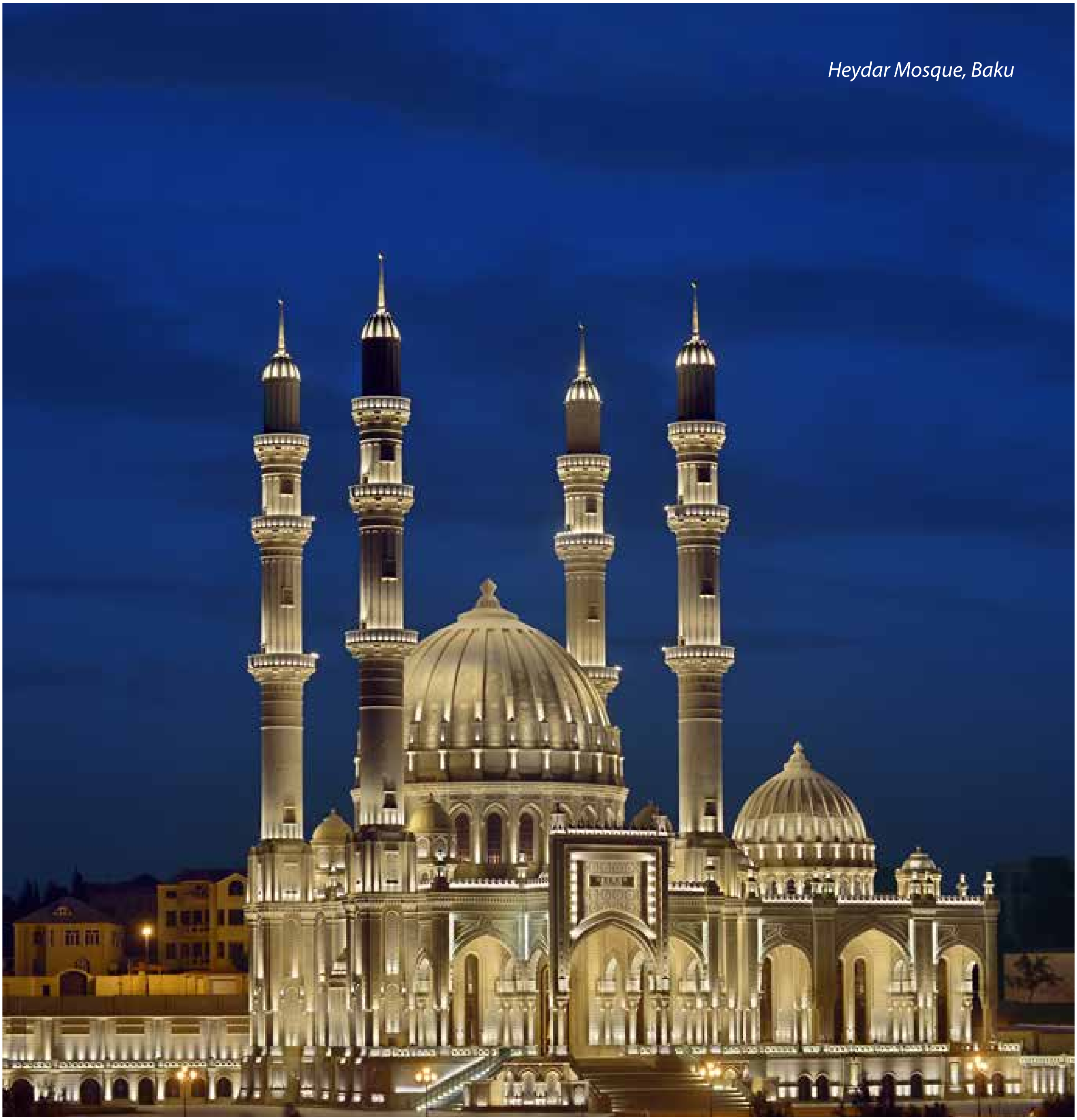

Heydar Mosque, Baku

Miradi yake inatangaza pia maadili ya uanuwai wa tamaduni katika Azerbaijan kwenye makongamano ya kimataifa, hali inayohimiza jukumu la ushirikiano wa dini mbalimbali katika uimarishaji wa amani. Miradi hii haiimarishi tu upatanifu wa dini mbalimbali ndani ya nchi lakini pia inaimarisha sifa ya Azerbaijan kimataifa kama kituo cha amani, ustahimilivu na mashauriano ya tamaduni mbalimbali.

Azerbaijan inawasilisha sera yake ya uanuwai wa kitamaduni si tu kama kanuni ya utambulisho wa kitaifa, lakini pia kama kigezo muhimu cha amani na ushirikiano wa kimataifa. Kulingana na hili, na ili kuanzisha mfumo na kuhimiza kisayansi sera ya kitaifa katika nyanja hii, kituo cha **Baku International Multiculturalism Centre (BIMC)** kilifunguliwa kwa Amri ya Rais Ilham Aliyev mwaka wa 2014.

Kufunguliwa kwa kituo cha BIMC kunawakilisha kutambuliwa kwa maadili ya tamaduni nyingi katika Azerbaijan na uendelezaji wa sera thabiti ya kitaifa. Lengo kuu la Kituo hicho ni kuhifadhi na kukuza uanuwai wa

Six-Dome Synagogue, Krasnaya Sloboda, Guba

kikabila, kidini na kitamaduni nchini huku kikitangaza mfano wa Azerbaijani wa uanuwai wa tamaduni kimataifa — kisayansi na kihalisi.

Katika muktadha huu, kituo cha BIMC kinatumika kama mbinu muhimu ya utekelezaji wa sera ya kitaifa ya uanuwai wa tamaduni na kituo kinachoongoza kimataifa katika kutangaza Azerbaijan kama mfano wa kuigwa wa ustahimilivu na mashauriano ya dini mbalimbali. Shughuli za kituo hiki zinalingana na kanuni kwamba *"Uanuwai wa tamaduni ni sera ya kitaifa katika Jamhuri ya Azerbaijan."*

Kituo cha BIMC hutekeleza kanuni hii si kama dhana ya kinadharia lakini kama mfano wa kutenda — kutekeleza miradi ya kielimu, kitamaduni na ya utafiti ili kuhimiza maadili ya uanuwai wa tamaduni kitaifa na kimataifa. Kupitia miradi yake, kituo cha BIMC huleta pamoja wawakilishi wa jamii mbalimbali za kikabila na kidini, mashirika yasiyo ya serikali na miungano ya kitamaduni, hivyo basi kuimarisha umoja na ushirikiano wa dini mbalimbali.

Juhudi hizi huhakikisha udumishaji wa sera ya uanuwai wa tamaduni katika Azerbaijan na kuimarisha sifa ya nchi kama mtetezi wa kimataifa wa amani, ustahimilivu na uanuwai wa kitamaduni — hali inayofanya Azerbaijan kuwa **"chimbuko la maadili ya tamaduni nyingi."**

Mwisho, Azerbaijan kwa sasa si tu nchi ya dini na kabila mbalimbali kihistoria, lakini pia ni moja ya nchi chache ambapo uanuwai huu unapatana na amani, uthabiti na maendeleo. Hapa, desturi ya miaka mingi ya ustahimilivu imeungana na sera ya sasa ya kitaifa ili kuhakikisha jamii zote za kikabila na kidini zinaishi pamoja kwa amani.

Jamii za dini ya Kiislamu, Kikristo, Kiyahudi na dini nyinginezo nchini Azerbaijan zinafurahia haki na kulindwa na serikali kwa usawa. Urekebishaji wa majengo ya kidini, ulinzi wa maeneo ya ibada na sherehe za umma za likizo za kidini, vyote vinaonyesha mazingira imara ya kuheshimiana katika jamii ya Azerbaijani.

Nchini Azerbaijan, uanuwai wa tamaduni si dhana rasmi — ni **mtindo wa maisha**, sehemu muhimu ya mahusiano ya kijamii na utambulisho wa kitaifa.

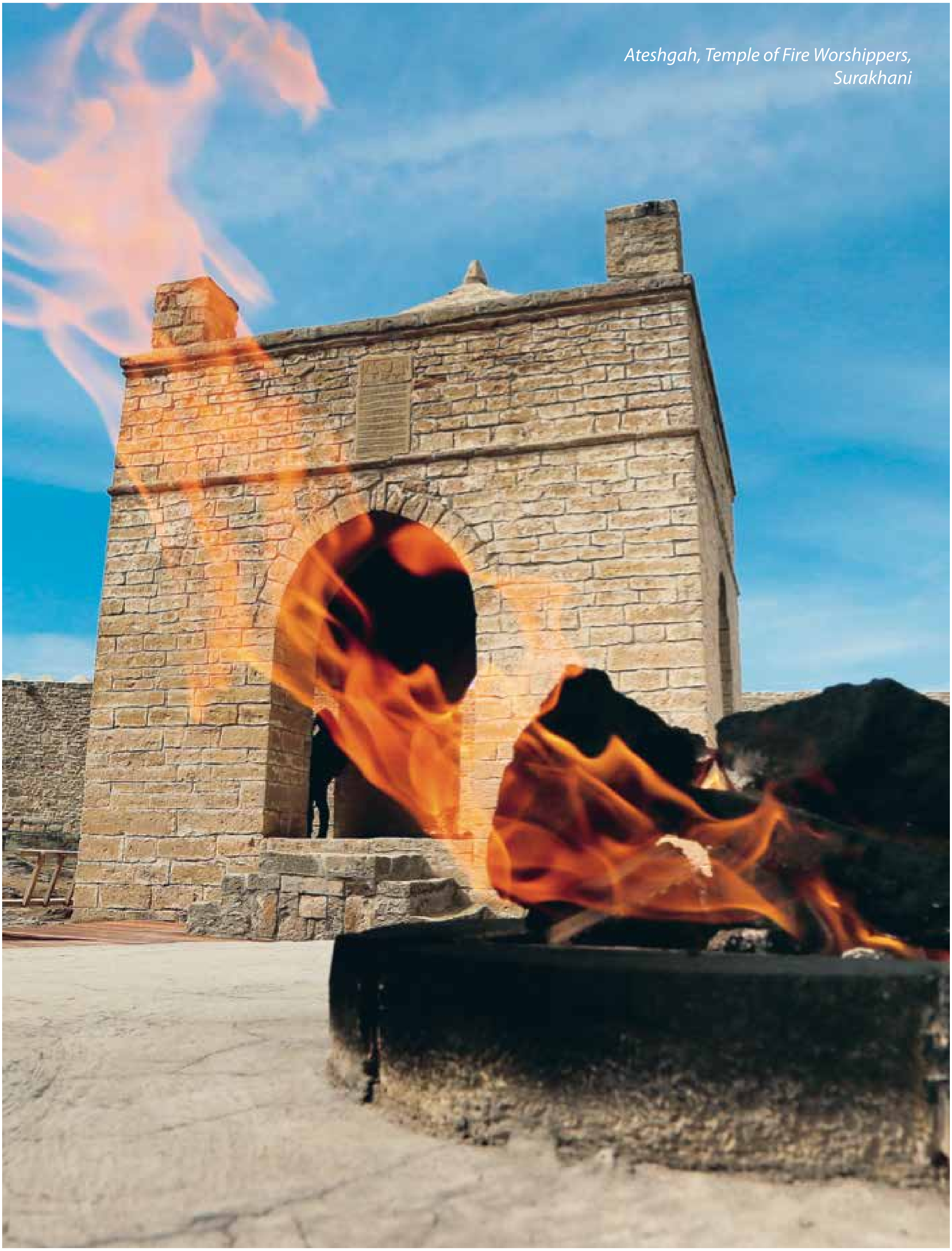

Ateshgah, Temple of Fire Worshippers, Surakhani